

COLABORAREA LUI GEORGE COȘBUC LA „VIAȚA ROMÂNEASCĂ“

DE

I. LAZĂRESCU

Printre revistele moldovenești la care a colaborat G. Coșbuc a fost și „Viața românească”. Simpatia poetului pentru unii dintre membrii cercului revistei ieșene dăinuia încă din vremea cînd, la Iași, apărea „Evenimentul literar”, publicație în care, pentru a-și demonstra modul de a gîndi asupra literaturii poporaniste și asupra sufletului țaranului, C. Stere scrisese articolul *Omul perfect*¹. În articolul acesta C. Stere făcea interesante considerații asupra lui G. Coșbuc din *Balade și idile*². „Cînd vreau să scap de nimicurile vieții, scria Stere, mă apuc să citesc pe Coșbuc. De la cele dintîi versuri, poezia sa mă farmecă și nu mai pot lăsa cartea din mînă”. Se întreba apoi de unde vine farmecul deosebit al poeziilor lui Coșbuc și-și răspundea că aceasta e din cauza izvorului de unde-și trage poetul inspirația: „viața țărănească”. „Evenimentul literar” apăruse la 20 decembrie 1893, scos de cîțiva tineri socialiști sub înriurirea lui Gherea. Cu toate acestea, în articolele *Calea noastră*³ și *Artă socială*⁴, atitudinea revistei față de artă și literatură se deosebește de a celorlalte publicații socialiste: „Munca”, „Adevărul literar”, sau „Contemporanul” de mai înainte. Într-adevăr, în aceste două articole, nesemnate, se vorbește de alipirea la sănătosul curent literar reprezentat de „Literatură și știință”, dovedind atașament față de Gherea. Autorul nu consideră însă pe scriitorii ca pe niște misio-

¹ Sărcăleanu, C. [C. Stere], *Omul perfect*, în „Evenimentul literar”, I, 1894, nr. 27.

² G. Coșbuc, *Balade și idile*, București, 1893.

³ *Calea noastră*, în „Evenimentul literar”, I, 1893, Nr. 1.

⁴ *Artă socială*, în „Evenimentul literar”, I, 1893, Nr. 2.

nari socialiști, deoarece afirmă că arta nu e un joc de senzații cum susțineau partizanii artei pure, dar nici reflexul stării economice. E adevărat că există mari scriitori : Tolstoi, Ibsen, Hauptman, artiști în a căror operă predomină critica socială, dar oare această critică socială se găsește la toți marii scriitori ai timpului? Nu. Există opere literare care nu servesc scopuri socialiste. În ce privește literatura noastră, nu e prea pretențios să ceri scriitorilor să se pună în serviciul anumitor scopuri sociale? Literatura are scopul de a deștepta sentimente nobile de iubire și simpatie. În al doilea articol, *Arta socială*, se spune : „E drept că dorința noastră (socialistă) ar fi ca artiștii să se pătrundă, de adevărul social”. În „Evenimentul literar”, pe primul plan, era nota socială, din care nu lipsea însă nici nota națională. Fapt este că la „Evenimentul literar” s-a încheiat acțiunea poporanistă, care avea să se manifeste după 1900 la „Viața românească”. În felul acesta, aprecierile favorabile asupra lui G. Coșbuc din articolul *Omul perfect* aveau să fie reluate și în paginile „Vieții românești”. Am considerat necesar să accentuăm orientarea revistei „Evenimentul literar”, întrucât ea este în bună parte și aceea a „Vieții românești” și chiar a lui G. Coșbuc însuși. Din cercul revistei ieșene, apărută în martie 1906, făceau parte, printre alții, aceiași C. Stere, G. Ibrăileanu, apoi Jean Bart, M. Carp, Constantin și Ioan Botez, la care s-a adăugat grupul colaboratorilor mai tineri : M. Sadoveanu, G. Topîrceanu, M. Ralea și alții. Recenziile și dările de seamă elogioase, dar nu lipsite de spirit critic, asupra traducerilor făcute de G. Coșbuc din limba germană⁵ și asupra poeziilor originale⁶ s-au repetat în coloanele „Vieții românești”, începînd chiar din primul an de existență al revistei.

Chemat la București de Titu Maiorescu și „Junimea”, poetul părăsi în 1889 cercul „Tribunei” de la Sibiu, condusă de Ion Slavici, cu foarte mare încredere în unitatea de suflet a poporului de o parte și de cealaltă a Carpaților. Eliberat de vrăjmășia stăpînirilor străine, și în țara liberă, G. Coșbuc avu să fie martorul unor profunde nemulțumiri colective, al răscoalelor țărănești și crizei economice de la sfîrșitul secolului. Tot acum, chestia națională, deschisă prin procesul Memorandumului, stăpînește lumea politică. Agitată pînă la 1900 de liberali în opoziția contra conservatorilor, la rîndul lor, aceștia o agitău contra liberalilor. Ecoul acestor evenimente politice se resimte puternic și în literatură. La București și Iași, studenții fac manifestații de simpatie, pentru ardeleni. Se țin discursuri împotriva ungarilor. Delavrancea ține discursuri de un puternic elan oratoric : *Chestia națională*, reproducă și în „Viața” lui Vlahuță. În curînd se evidențiază interesul lui Vlahuță și apoi al

⁵ Cf. M.C., G. Coșbuc : *Carmen Sylva, Valuri alinate*, în „Viața românească”, I, 1906, p. 170—171 și M.J., G. Coșbuc : *Schiller, Don Carlos*, în „Viața românească”, VI, 1911, nr. 4, p. 155.

⁶ Cf. C.A., G. Coșbuc : *Fire de tort*, în „Viața românească”, IX, 1914, nr. 2, p. 292—293 și G.I., G. Coșbuc : *Vara*, în „Viața românească”, XV, 1923, nr. 2, p. 251—256.

revistei „Viața”, pentru problema națională. „Viața” prezintă importanță tocmai fiindcă arată ecoul pe care ideea unității naționale a avut-o în literatură și rolul însemnat pe care l-au avut ardelenii în cultura românească. Într-adevăr, la „Viața” au colaborat scriitorii ardeleni ca Șt. O. Iosif, Ion Gorun, soția acestuia Constanța Hodoș, publicistul I. Roman și G. Coșbuc. Astfel, la sfârșitul secolului trecut, rolul ardelenilor fusese însemnat. Dar criza economică era atât de acută, încît, la un moment dat, s-a simțit nevoia să se apeleze la toate energiile existente. Pentru a preveni primejdia care amenința însăși independența politică și economică a statului, s-a aplicat tuturor salariilor, vestita curbă a lui Haret, s-au creat bănci la sate și s-a inaugurat o vastă activitate extrascolară. În aceste împrejurări, inițiatorul redresării economice a țărânimii, Spiru Haret, s-a gîndit la o organizație de aceeași natură și pe teren cultural. Astfel, el elaborează ideea unei reviste care să dea directive, să promoveze noul suflu al tendințelor naționale. La 2 decembrie 1901, apare sub auspiciile Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor revista „Semănătorul”. Directorii noii publicații erau Vlahuță și Coșbuc. Primul debutase în literatură sub influența lui Eminescu, fiind un reprezentant al proletariatului intelectual, pe cînd Coșbuc reprezenta țărânimii ardeleană. Se încerca astfel realizarea unei sinteze între ideea unității naționale și țărânism. Cam în aceeași vreme cu apariția „Semănătorului”, din îndemnul ministrului Haret, Vlahuță scrie *România pitorească*, iar Coșbuc, *Povestea unei coroane de oțel*. Programul „Semănătorului” e însemnat din multe puncte de vedere. Apare sub titlul *Indemn*. Din el se desprinde dragostea pentru popor, pentru datină, pentru limbă, pentru trecutul istoric, pentru scriitorii de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Vlahuță și Coșbuc, fondatorii revistei „Semănătorul”, pot fi considerați ca premergătorii curentului semănătorist de mai târziu: primul prin nota națională, al doilea prin cea țărânistă.

În al doilea număr al revistei, Coșbuc scrie un articol în care vorbește de înstrăinarea de popor, de marile lui aspirații, după cum Vlahuță avea să se ridice contra poetilor care cîntau durerile micii vieți, uitînd de marile dureri ale poporului. „Noi cu literatura de azi, zice Coșbuc, nu stăm în mijlocul istoriei, tradiției și poporului nostru. Am rupt firul tradiției și fără ideal nu e luptă, iar fără luptă nu e literatură”⁷. Dacă orientarea poetului spre popor atrăsese asupra sa atenția cercului revistei „Evenimentul literar”, după 1894, ea îl făcuse să se îndepărteze, treptat, de cercul „Junimii” și al „Convorbirilor”. „A scris și Coșbuc poezia *Noi vrem pămînt* și a publicat-o în cel mai apropiat număr al „Vetrei”, ne informează I. Slavici în *Amintiri*.

Știm cu toții care a fost efectul acelei poezii. . . Atunci însă nu i se ierta poetului inima deschisă, și ziua următoare răposatul T. Maiorescu ne-a înapoiat numărul din „Vatră”, scriind pe el „Se refuză primirea”!

⁷ G. Coșbuc, *Unii*, în „Semănătorul”, I, 1902, nr. 2 din 9 decembrie, p. 17 și 18.

Il cunoașteam... pe Titu Maiorescu. Ne făcuse mult bine... Eram deci încredințați, că el nu din draga lui voie a refuzat primirea revistei, ci ținând seama de susceptibilitățile oamenilor, cu care era legat în viața politică. Aceasta nu era însă pentru noi o mângâiere⁸. Rezultă de aici că ceea ce a determinat pe mulți dintre admiratorii lui Coșbuc să se înstrăineze de el după 1894, iar pe alții să-l acuze, la 1907, că a instigat masele la răscoală, a fost desigur onestitatea gândirii sale politice și identificarea cu interesele țărănimii. Astfel, abandonarea treptată a „Junimii” și „Convorbirilor”, și chiar a grupării semănătoriste, l-a făcut pe Coșbuc să se apropie de cercul „Vieții românești”, revistă cu un program social de un aspect mai înaintat. Conducătorilor „Vieții românești” le era cunoscută; de asemenea, activitatea desfășurată de poet în coloanele revistei „Vatra” scoasă de Slavici, Coșbuc și Caragiale la 1894. Revista avusese oarecare ecou în primul an al apariției (1894) datorită tocmai câtorva dintre cele mai bune poezii ale lui Coșbuc. Dintre acestea *Noi vrem pământ* a nemulțumit pe cei de la „Convorbiri literare”, care avuseseră cuvinte de laudă pentru *Ștefăniță Vodă*, *In opresores, Pașa Hassan ș. a.* Tot în „Vatra” poetul publicase și poema *Popa Cojoc*, în care e vorba de un preot, care, în preajma anului 1848, avea opt fii, dintre care cinci muriseră în război pentru împăratul Austriei. Coșbuc se trăgea dintr-o familie din ținutul Năsăudului, ale cărui sate mărginașe erau locuite de țărani grăniceri care în armată alcătuiau un regiment special, grăniceresc, înființat de Maria Tereza. Poetul căuta să evoce sacrificiile pe care ardelenii le făcuseră pentru împăratul Austriei. Apreciat, în cercul revistei „Viața românească”, Coșbuc găsi judecători cu foarte dreaptă măsură, care au știut să vadă și să înțeleagă ambele aspecte ale operei lui. Artist desăvârșit, dotat cu mari calități sufletești, G. Coșbuc s-a dăruit tuturor provinciilor românești. Atașamentul față de Iași și de Moldova, poetul și l-a dovedit în diferite ocazii. Aflind că Mihail Sadoveanu și Artur Gorovei, care-l întâlneau în trenul ce-l ducea spre București, mergeau la Iași, s-a hotărât să meargă și el cu dinșii. „Merg și eu să văd Iașu — înflorit...”. Avea să facă tovarășilor săi de drum comunicări interesante care priveau opera lui Dante, la traducerea căreia lucra cu mare zel.

„Comunicarea mea, zicea... v-o fac și domniilor voastre în acest tren care ne duce în cel mai frumos oraș al regatului, dar ea e destinată mai ales cărturarilor care se ocupă de opera poetului florentin”⁹. Cincisprezece ani mai târziu, în 1927, profesorul ieșean Const. Balmuș recenza traducerea *Infernului* lui Dante, făcută de poet și comentată de Ramiro Ortiz¹⁰.

⁸ I. Slavici, *Amintiri*, București, 1924, p. 158.

⁹ M. Sadoveanu, *Iașii — primăvara*, în „Insemnări ieșene”, V, 1940, nr. 5, p. 205—206.

¹⁰ Const. Balmuș, *Dante: Divina comedie, tradusă de G. Coșbuc și comentată de Ramiro Ortiz*, recenzie, în „Revista critică”, I, 1927, nr. 1, p. 78—81.

Însărcinat de Spiru Haret să țină conferințe la țară pentru ridicarea nivelului cultural al învățătorilor și țăranilor¹¹, G. Coșbuc colindă toată Moldova, organizând și ținând conferințe instructiv-educative în satele ei. Cu aceste ocazii poetul a putut auzi și stringe mult material folcloric și lingvistic pe care l-a folosit în diferitele și numeroasele articole publicate între 1895 și 1909, în „Vatra”, „Epoca”, „Albina” și alte periodice, în care cititorii, ani de-a rândul, au putut găsi explicarea unor snoave, proverbe și zicale românești. Despre acest lucru Mihail Sadoveanu ne vorbește în *Anii de ucenicie*. Marele prozator rămăsese convins de aserțiunea poetului cu privire la zicala „nici în clin nici în minec”, pentru că după Coșbuc „minec” înseamnă „minecatul”, masul omului după ce a făcut drum de o zi. Încît, sensul adevărat este să nu ai a face cu anume semeni ai tăi nici în clin (culmea dealului, colinei) nici în minec, — nici în vlea popasului. Sadoveanu mărturisește că pînă la explicația lui Coșbuc, el rostise „nici în clin nici în minecă”, legînd zicala de clinul și de mineca hainei. Îndatorat poetului pentru frumoasele lecții de limbă românească, prozatorul recunoaște că numai „datorită unor asemenea preocupări, i-a rămas, intuitiv, și cunoașterea că noi ne tragem mai de demult decît maica Romă și că strămoșii cu altă lege și limbă, trebuie să ni-i plasăm în milenii mai vechi¹².”

Poetul G. Coșbuc a colaborat la „Viața românească” în anii 1907, 1908 și 1909, cu poeziile *Na Duna*¹³, *Fragment (În față-mi se-ntinde-al cîmpiei cuprins)*¹⁴, *Nucul*¹⁵, *Vlad Vodă Călugărul*¹⁶ și *Cel mai bun cuvînt*¹⁷. Iar după moartea sa, redacția revistei ieșene i-a tipărit postum versurile inedite *In opressores*¹⁸. Total diferite de poezia cu același nume, scrisă în 1893 și publicată pentru prima oară pe foi volante, apoi reprodusă în „Vatra”, 1894 și în „Foaie interesantă”, Orăștie, 1916, versurile inedite *In opressores*, publicate la Iași în 1920, nu au mai fost retipărite. Titlul pare a fi fost de natură să incurce pe cercetători. Nici edițiile cele mai noi ale versurilor lui G. Coșbuc, acele din 1958¹⁹ și 1961²⁰, nu amintesc de poezia inedită *In opressores*, tipărită în „Viața românească”. Încît, cititorul care studiază atent sumarul atît de minuțios de altfel al volumului de versuri publicat de Editura pentru literatură, în 1961, nu o găsește nici printre poeziile tipărite în

¹¹ G. Scridon și I. Domsa, *G. Coșbuc. Bibliografie*, București, 1965, p. 10.

¹² M. Sadoveanu, *Opere*, vol. XVI, București, 1959, p. 529—530.

¹³ G. Coșbuc, *Na Duna*, în „Viața românească”, II, 1907, nr. 11, p. 209—212.

¹⁴ G. Coșbuc, *Fragment (În față-mi se-ntinde-al cîmpiei cuprins)*, în „Viața românească”, II, 1907, nr. 12, p. 390—391.

¹⁵ G. Coșbuc, *Nucul*, în „Viața românească”, III, 1908, nr. 1, p. 76—77.

¹⁶ G. Coșbuc, *Vlad Vodă Călugărul*, în „Viața românească”, III, 1908, nr. 4, p. 57—58.

¹⁷ G. Coșbuc, *Cel mai bun cuvînt*, în „Viața românească”, IV, 1909, nr. 3, p. 323—324.

¹⁸ G. Coșbuc, *In opressores*, în „Viața românească”, XII, 1920, nr. 1, p. 57—58.

¹⁹ G. Coșbuc, *Poezii*, I—II, București, 1958.

²⁰ G. Coșbuc, *Versuri*, București, 1961.

volume sub supravegherea autorului și nici printre poeziile nepublicate în volume, extrase de periodicele la care Coșbuc a colaborat, din publicațiile postume și din fondul de manuscrise aflat în depozitul Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România. În sfârșit, și mai mult surprinde faptul că nici cea mai nouă lucrare, *G. Coșbuc. Bibliografie* de Gavril Scridon și Ioan Domșa, București, 1965, nu face distincție între cele două poezii *In opresores*²¹. Chiar în anul apariției în „Viața românească”, poezia această a dat naștere la discuții. O scrisoare a lui D. D. Pătrășcanu către G. Ibrăileanu ne încredințează despre acest lucru. Într-adevăr, în același plic cu scrisoarea din 4 aprilie 1920, D. D. Pătrășcanu expedia, din București, lui G. Ibrăileanu două informații scoase din ziarul „Opinia”, alături de textul unui răspuns al său. În cele ce urmează dăm conținutul acelor informații și răspunsul scriitorului D. D. Pătrășcanu.

„În jurul unei poezii a lui Coșbuc.

La „Viața românească” apărută acum, s-a publicat o poezie inedită a lui Coșbuc, intitulată *In opresores* (!) Contrar afirmației numitei reviste, că acea poezie a fost trimisă ei pe vremuri de către Coșbuc, „Opinia” din Iași arată că ea a fost lăsată nu revistei, ci personal domnului I. Botez, cu însărcinarea de a o publica după moartea autorului, indiferent în ce publicație.

Poezia a fost transmisă de către d. Botez „Vieții românești”, revistă cu care Coșbuc n-a avut nici o legătură”.

La acestea, scriitorul D. D. Pătrășcanu adăuga pentru redacția ziarului „Opinia”:

„D. D. Pătrășcanu, reprezentantul revistei „Viața românească”, ne roagă să publicăm cele de mai jos:

Relativ la informația apărută în ziarul dv. privitoare la poezia inedită a lui Coșbuc, *In opresores*, apărută în numărul 1 al revistei „Viața românească”, vă rog să publicați următoarele:

Că poezia a fost lăsată *personal* d-lui I. Botez sau d-sale în calitate de administrator al revistei, cum era pe atunci, lucrul nu prezintă mare importanță. Dar că Coșbuc n-a avut nici o legătură cu revista noastră, împotriva acestei afirmări protestează colecția revistei unde, între alte lucrări ale marelui nostru poet se poate citi și minunata lui *Na Duna*, pe care desigur cititorii noștri n-au uitat-o”²².

Inspirată de evenimentele care au precedat intrarea României în primul război mondial, poezia inedită *In opresores* este o puternică chemare la acțiune, în scopul unificării națiunii, a statului național român.

„Sari, neamule-al meu, ca vârtejul de vint
Să sară bărbații.
Ca ceara de galbeni s-alerge nebuni

²¹ G. Scridon și I. Domșa, *George Coșbuc. Bibliografie*, București, 1965, p. 57.

²² Cf. Scrisoarea din 4 aprilie 1920, dos. nr. 47 din arhiva Ibrăileanu de la Biblioteca Centrală universitară „M. Eminescu” din Iași.

Străinii, și-n goană pe toți să-i cununi
 Cu galbena groază, cu galbena moarte,
 Că galben ni-e steagul, români!
 La luptă cu toții!”

Poetul invocă o dezlănțuire de forță capabilă să paralizeze împotrivirea dușmanilor cotropitori.

„Drapelul ni-e roșu, români!
 Nici milă să n-aveți de cîini
 Nici jale de oameni păgîni,
 Să piară tîlharii și hoții,
 Copiii ca noi, și ca dînșii nepoții
 De-acum pînă-n veac
 Deprindă-se-n ura cea fără de leac,
 La luptă cu toții!”

Străbătută de ura poetului împotriva asupririi și despotismului, poezia abundă în epitete de o vehemență puțin obișnuită.

„În frunte flăcării!
 Albastru ni-e steagul români
 Sătui de nemernici stăpîni,
 Să prindeți topoarele-n mîini,
 Să-nghete de spaimă călăii.
 Din culme de munți și din gurile văii
 Cu pletele-n vînt.

Puternici să iasă, potop pe pămînt,
 În frunte flăcării!
 Albastru e cerul pe care jurăm
 Și-albastră minia pe care-o chemăm
 Și-ajută-ne Domnul din cerul albastru,
 C-albastru ni-e steagul, români!
 La mijloc bărbații!
 Ni-e galben drapelul! români!
 S-azvîrl veneticii păgîni
 Să fie pe-aicea stăpîni,
 Să-ndeasă spre țară spurcații!
 Se-ntorc în mormînt, să se vaete tații
 Și plîng în mormînt”.

În prefața pe care o scria, la 1918, versurilor închinat de Demostene Botez *Munților* noștri pierduți, G. Ibrăileanu observa că autorul era dintre pușinii care fuseseră sinceri inspirați de evenimentele războiului. Este însă foarte probabil, că G. Coșbuc a fost cel dintîi. Neutralitatea însă dintre 1914—1916 îi impunea amînarea publicării energicului îndemn la acțiune. Împrejurările deci l-au determinat să încredințeze poezia lui I. Botez, pentru a i-o publica după moarte. Rămînînd sub ocupație germană, poetul va fi încredințat poezia inedită *In opresores* lui I. Botez înaintea intrării României în primul război mondial. Iar faptul că a însărcinat cu publicarea ei pe un colaborator al „Vieții românești”, denotă încrederea pe care G. Coșbuc o acorda membrilor cercului acestei reviste.

Colaborarea în paginile „Vieții românești”, poetul și-a inaugurat-o cu poezia *Na Duna*, inspirată din războiul nostru pentru neatinare. Situațiile și amănuntele înfățișate reprezintă substanța condensată a unor fapte reale, oglindite și prelucrate în mintea creatoare a lui G. Coșbuc. Întimplările relatate le frământase și mai înainte, cu prilejul întocmirii volumului închinat faptelor de arme din 1877. Poetul a revenit asupra lor, pentru a le concentra și regrupa în forma mai nouă a poeziei, în care tablourile din viață se îmbină cu cele din natură.

„Se tirie robii spre-adincul mormint
Prin noaptea cea fără cărări,
Iar caii, cu coame zbîrlite de vînt,
Cu sînge-n amestec au aburu-n nări
Și capul cu gura-n pămînt.

Scurmată de viscol zăpada-n grămezi
Li-e stavilă-n drumul bătut,
Și drumu-ntîrzie pierdut în zăpezi:
Sfîrșită-i merindea și-amnarul pierdut,
Și nor și pustie cît vezi”.

Na Duna reprezintă cea mai zguduitoare baladă cu privire la destrămarea nesfîrșitelor convoiuri de osîndiți.

„E vaet de oameni și vuet de vînt
Și-n vale-ntuneric ca-n iad.
Lipite de tine, tu goale pămînt,
Nu-ți cer obositele inimi ce cad
Mai bun să le dai un mormint!

Iar dacă străjerii scol cojile lor
De piine-nghelată, și-o rup,
De mil-ar întinde și celor ce mor,
Dar sute-si întind zguduitul lor trup
De-al poței năpraznic fior”.

Suferința cîntată de G. Coșbuc este întunecată, oarbă, puternică. Cititorul prețuiește totuși, în *Na Duna*, ceea ce este omesc, înduioșător, pentru că la Coșbuc totul e trecut prin sensibilitatea lui puternică și e pătruns de o simțire adevărată, interioară, morală și omenească. Tipărită în 1907, poezia a trecut neobservată. Semnalată de „Semănătorul”²³ în 1907, tîrziu, abia în 1914, se mai vorbește de ea, în treacăt numai, tot în coloanele „Vieții românești” cu prilejul unei dări de seamă asupra ediției mai noi a *Firelor de tort*²⁴. Recenzentul își exprima doar nemulțumirea că printre noile poezii introduse în ediția din anul 1914, a *Firelor de tort*, nu figura și „splendida poezie *Na Duna*”, tipărită cu șapte ani mai înainte în revista ieșeană. A mai fost apoi pomenită, după

²³ „Semănătorul”, VI, 1907, nr. 48, din 25 noiembrie, p. 998.

²⁴ C.A., G. Coșbuc: *Fire de tort*, București, 1914, recenzie în „Viața românească”, IX, 1914, nr. 2, p. 292--293.

cum s-a văzut și de D. D. Pătrășcanu, în scrisoarea din 4 aprilie 1920, despre care a fost deja vorba.

A doua poezie publicată în „Viața românească” în anul 1907, *Fragment (În față-mi se-ntinde-al cîmpiei cuprins)* este o evocare a naturii în care dragostea de natură a poetului, de peisaj, se întilnește cu gustul descrierii, cu sentimentul culorii, al vieții și al luminii.

„În față-mi se-ntinde-al cîmpiei cuprins
 În lîmpede-a serii splendoare,
 Cu galbene lanuri pe șesul întins.
 În jur, că zăpada ce-asnoapte ne-a nins
 Stă vojbura-n alba ei floare.

Iar soarele-apune, și-acolo-ntr-un loc
 Cu roata-i pămîntul atinge:
 Cum cercul și-l bate copilul în joc,
 Eu nu știu ce mină și discu-i de foc
 Pe marginea lumii-l împinge”.

Văzut astfel, apusul soarelui readuce în mintea poetului imagini noi, noi emoții, forme și priveliști ce se ciocnesc în fantezia-i creatoare.

„Un tren a trecut în nebunul său fel
 Și-adreptul spre soare-acum pasă.
 În soare s-afundă și parcă prin el
 Vrea lacoma fiară să-și scurme tunel
 Și-n golul cu stele să iasă”.

Urmează apoi drama luminii care se stinge treptat, a vieții și zgomotelor ce scad și apoi dispar, făcînd loc liniștii și întunericului nopții, care de îndată ce „soarele-i dus... din vale, ia drumul în sus, spre munții cu creștete sure”.

Întreaga poezie este o succesiune de imagini în care fiecare strofă și vers contribuie la crearea unei atmosfere de liniște și reculegere.

În sfîrșit, o puternică satiră antimonarhică și anticlericală o constituie poezia *Vlad Vodă Călugărul*, în care poetul vorbește cu un patos simulat despre lucruri pe care în realitate le disprețuiește. E în această poezie un fel de a se adresa al poetului, care în loc să atragă privirile asupra interpretatorului, le dirijează asupra ideii pe care vrea să o semnaleze. Caracterul personajului istoric nu ne e înfățișat prin datele analizei, ci poetul caută să-l deducă din întîmplările pe care le implică, din chipul de a se mișca, înveșmînta și vorbi al eroilor.

„În genunchi, pe sub icoane,
 Le va dărui cel sfînt
 Mîntea ta, o Solomoane,
 Ca să-și spuie-a lor cuvînt

Cor de popi mergînd în frunte,
 Vor deschide calea ta,
 Toți cu bărbile cărunte
 Și tot drumul vor cînta:
 „O, Basan, frumosul munte!”

Prefăcuta evlavie a călugărului domnitor este pusă de poet față în față cu tirania de neînălțurat a acestuia.

„Iar boieri tăind vreodată,
N-o să moară fără de popi,
Tu cu mila ta de tată,
Pui odăjdii și-i îngropi,
Prohodindu-i fără plată!”

Demascînd politica reacționară a claselor stăpînitoare, poezia *Vlad Vodă Călugărul* este un tablou viu al epocii înfloririi feudale. Victima a acestei lumi, a intereselor egoiste este însăși marea boierime. Acestea erau, de altfel, forțele istorice aflate în luptă: biserica, monarhia și marea boierime. Poetul G. Coșbuc acordă în această poezie o deosebită atenție aspectelor monstruoase ale organizării vieții de stat din vremea acestui domnitor. Zugrăvit ca un politician abil, brutal și perfid, Vlad al IV-lea Călugărul, domn al Țării Românești, între anii 1482—1495, frate cu Vlad Țepeș, luase tronul cu ajutorul lui Ștefan. Cu toate acestea, el a ajutat pe turci în luptele contra lui Ștefan. Se numea Călugărul, fiindcă fusese călugăr în ținerețe. Ceea ce viza însă G. Coșbuc era prezentul. Demascarea satirică în versurile poetului nu ocupă totuși un loc principal, ceea ce face ca poezia să rămînă în ansamblul ei o poemă cu caracter umoristic, atîngînd ușor numai una din marile probleme social-politice ale epocii feudale. Poetul subliniază în special acele aspecte ale vieții lui Vlad Vodă Călugărul, care trădează de fapt lipsa de libertate și diferitele forme ale despotismului religios și ale tiraniei politice.

Satira poetului este și mai amară în poezia *Cel mai bun cuvînt*. Coșbuc și-a dat seama că religia deformează pe oameni, înrădăcinînd în ei prejudecăți, țeluri și interese false. Demascînd minciuna claselor exploatoare, poetul face ca eroul său, rob al lui Hristos, să afle din gura pustnicului Macarie următoarele:

„Căci scris ne e-n scripturi de duhul Lui
Că El, acel ce este-n veci, El nu-i” —

Indîrjirea eroului în fața mormintelor celor bogați izbucnește cu vigoarea unui adevărat blestem:

„Ieșiți spurcaților, la mine-acum,
Mișei pierdute pe-al necredinței drum!
Pe care v-au crezut mai sfinți nebunii
Satan a fost și vas al spurcăciunii.
Și-acei ce-au slove lungi pe cruci mai mari
Aceia sînt cei mai cumplîți țilhari,
Și-aceia sînt burduf al fără-de legii
Pe care i-au crezut mai vrednici regii.
Și tu, și tu, și toți, nu sfinți ci drac,
Vă știe-acel ce-acum v-a strîns în sac!
Ghehena aibă-te-nrăită turmă,
Rușine-n veci adîncului din urmă!”

Tendința de împăcare cu realitatea existentă însă este evidentă. Versurile, în fond, reflectă o poziție de compromis, un punct de vedere, care caută să îmbine principiile etico-religioase cu practicismlul vieții zilnice. E evocată aici poate însăși soarta omului simplu, cinstit și sincer setos de adevăr, căruia, în cele din urmă, i se răspunde:

„Te du și intră-n lumea ta creștine,
Și fă ca ei. În lume răii-s mulți,
Nici laudele lor să nu le-ascuți,
Și nici ocara lor. Tu nu răspunde,
Și nu căta pe Dumnezeu alt-unde.
Acum, tu vezi și altora să-l dai,
Căci cel mai bun dintre cuvinte-l ai”.

Ironia poetului este notorie. Subiectul conține mult dramatism, dar Coșbuc reușește să ne ofere o povestire poetică clară, ușoară și plină de sens. Cunoaștem, de altminteri, atitudinea poetului față de biserică și de învățăturile ei, dintr-o scrisoare trimisă lui Ion Slavici în anul 1887.

„Mama, și indeosebi tata, vrea cu orice preț numai popă să fiu ; ...dar eu, neavînd nici o plăcere spre ceasloave și căzării, ...nu am fost primit în seminar. A vrut poate și Dumnezeu așa, că de intram atunci în teologie rămîneau prost și orb pentru vecii vecilor !

Și acum, după trei ani de facultate, îmi caută totuși să mă călugăresc ! Dar acum vreau, cum vreau, ceea ce n-am vrut înainte cu trei ani, căci atîta m-am îngrozit de supărările tatei și ale mamei, încît bucuros m-ași duce și pandur în temniță numai să scap de necazurile toate ce le poartă ei pentru mine și eu pentru ei”.

Colaborarea lui G. Coșbuc la „Viața românească”, corespunde năzuinței poetului de a aborda din ce în ce mai mult aspecte și probleme ale creației sale literare din punct de vedere social. La București, ca și la Sibiu, poetul desfășoară o bogată și susținută activitate literară, publicistică și de răspîndire a culturii în rîndurile țărănimii, ceea ce atrage de la început asupra sa atenția cercurilor poporaniste și socialiste. Dedicîndu-se acțiunii de luminare și de înălțare a țărănimii, G. Coșbuc luptă în versurile, conferințele și articolele sale cu mare avînt împotriva obscurantismului și despotismului, contra războiului, a ipocriziei politice și religioase.

În *Cei morți*, articol publicat în ziarul „Momentul” și reprodus în volumul *Note și impresii*, G. Ibrăileanu scria : „Coșbuc a fost adevăratul și poate singurul poet al pămîntului și al neamului românesc cel etern, așa cum a rămas dedesubtul schimbărilor și al furtunilor aduse de vremuri. În poezia lui Coșbuc nu sînt curențe de idei trecătoare, atitudini de sistem filozofic și de școală literară. „Optimismul” său nu este altceva decît sănătatea, decît seninul și armonia sufletului său. Această sănătate și această armonie sufletească apar în chip splendid și în arta sa, în perfecția, liberă și nesilită a versului său luminos.

Coșbuc a fost un scriitor rar, un scriitor unic în întreaga literatură a vremurilor de azi. Trebuia un concurs rar de împrejurări, ca să poată apărea un Coșbuc. Trebuia să se nască într-un sat de țărani sănătoși și bogați cu vechi așezări cinstite, un fecior genial cu sufletul — amestec rar! — contemplativ și viteaz. Și astfel, în acest secol tulbure și plin de contraste exagerate, a putut apărea un poet clasic în adevăratul înțeles al cuvântului.

Și dacă împrejurări potrivnice, ca cele în care a trăit printre noi, nu i-ar fi mohorit sufletul, cine știe la ce culmi nebănuite nu s-ar fi ridicat, odată cu maturitatea, poezia mindrului fecior din Ardeal²⁵. Întreaga sa activitate reflectă ideile și străduințele generației careia a aparținut. Poetul a făcut numeroase traduceri din limbile latină, italiană și germană. Si-a întemeiat opera pe o adincă cunoaștere a vieții, a trecutului și obiceiurilor poporului român. Trăindu-și copilăria în atmosfera vieții de la țară, G. Coșbuc și-a însușit mai presus de toate tainele graiului românesc. A simțit adinc frumusețile naturii patriei și s-a pătruns de vraja creației populare, contopindu-se astfel cu aspirațiile milenare ale românilor de pretutindeni. Contactul cu literatura clasică universală l-a dus la perfecțiune, la desăvârșirea artistică a limbii și operei sale. Poet național, Coșbuc și-a iubit poporul cu o iubire adevărată, s-a bucurat și a suferit alături de el, fără să uite nici o clipă de lipsurile și suferințele acestuia. Lupta contra asupririi și exploatării l-a făcut ca după 1900 să creeze o poezie socială, critică și demascatoare, care a văzut lumina tiparului în paginile „Vieții românești”. În poezia aceasta, întâlnim același fond popular, aceeași cugetare țărănească, același stil specific.

LA COLLABORATION DE G. COȘBUC A „LA VIE ROUMAINE”

RESUMÉ

Ayant abandonné le cercle „Junimea” (la Jeunesse), les revues „Convorbiri literare” (Entretiens littéraires) et „Semănătorul” (Le Semeur), G. Coșbuc s'est rallié à la „Vie roumaine”, seul groupe composé d'hommes de goût et de bonne foi, dont l'esprit était plus ouvert à des vues d'un ordre plus élevé. En effet, ce n'est que dans le cercle de la revue „La Vie roumaine” que le poète a trouvé des juges éclairés, doués du sens de la juste mesure, qui ont su voir et comprendre son oeuvre sous tous ses aspects. Artiste achevé, doué de grandes qualités spirituelles, G. Coșbuc s'est consacré de tout coeur à toutes les provinces roumaines. La sympathie pour certains membres du cercle de la revue de Iassy était beaucoup plus ancienne.

²⁵ Cf. G. Ibrăileanu, *Note și impresii*, Iași, 1920, p. 249—250.

Elle remontait à l'époque où paraissait à Iassy „Evenimentul literar” (L'événement littéraire), publication pour prouver sa façon de penser sur la littérature „poporaniste” (consacrée au peuple) et sur l'âme du paysan, C. Stere avait écrit l'article *L'homme parfait* où il faisait d'intéressantes considérations sur G. Coșbuc envisagé d'après *Ballades et Idylles*. Et c'est ainsi que ces appréciations favorables ont continué encore dans les colonnes de „la Vie roumaine”, publication du cercle dont faisaient partie les mêmes C. Stere et G. Ibrăileanu, cercle auquel c'est rallié par la suite le groupe des collaborateurs plus jeunes, M. Sadoveanu, G. Topirceanu, M. Ralea et d'autres.

Le poète a collaboré à la revue „la Vie roumaine” dans les années 1907, 1908 et 1909, avec les poésies *Na Duna, Fragment (Devant moi s'étend l'infini de la plaine), Le noyer, Vlad le voevode, le Moine et La meilleure parole*. Après la mort du poète, le comité de rédaction de „la Vie roumaine” a fait paraître à titre posthume les vers inédits *In oppressores*, qui diffèrent complètement de la poésie portant le même titre écrit en 1893 et parue pour la première fois dans des feuilles volantes, et reproduite dans „Vatra” (Le foyer) 1894 et dans „La feuille intéressante”, Orăștie, 1916. Le travail : G. Coșbuc, *Bibliographie*, publié à Bucarest en 1965 par Gavril Scridon et Ioan Domșa, ne fait non plus aucune distinction entre les deux poésies *In oppressores*.

Empreintes de la haine implacable du poète contre l'injustice sociale, de la condamnation passionnée de ce mal et de la soif du combat contre l'oppression et le despotisme, les poésies publiées dans „la Vie roumaine” offrent aux lecteurs une nouvelle vision du poète sur le monde.